herpy

ORMAR

Western Hognose Snake

Heterodon nasicus

Heterodon nasicus är en liten, kompakt orm från de nordamerikanska prärierna med en uppåtvänd nos som den gräver med i lös jord. Hotad blåser den upp sig, fräser och spelar till sist död. Den är dagaktiv, lugn och lätt att sköta och därför ett bra förstaval bland ormar. Den är bakretandad med ett svagt gift; bett är sällsynta, men kan ge en tydlig svullnad.

Familj: Colubridae Tidigare namn: *Heterodon gloydi*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**35-90 cm** total längd inkl. svans
Vikt	**80-400 g**
Livslängd	**15-20 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Halvöken och savann**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**90 × 45 × 40 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**23-27 °C**
Värmeplats	**31-35 °C**
Temperatur, natt	**16-22 °C**
Luftfuktighet	**30-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Vintervila	**5-15 °C** 4-12 veckor
Föda	**Ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Könsmogen	**24-36 mån.**
Kullstorlek	**2-23 ägg**
Kullar per år	**1-2**
Inkubation	**51-64 dagar** vid 26-28 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Heterodon nasicus är en kompakt orm med en bred, tjock kropp, kölade fjäll och en skarpt uppåtvänd nossköld, som används för att gräva i lös jord. Grundfärgen är gråbrun, ljust olivgrön eller sandfärgad med ca 40 mörka fläckar längs ryggen och tydliga mörka band över huvudet och bakom ögonen. Buken är vit, gul eller orange, och under svansen är den svart. Honan är större och tyngre än hanen och har kortare svans.

Arten är känd för sitt försvar. Hotad breder den ut halsen som en kobra, fräser högt och slår upprepade gånger ut med stängd mun. Hjälper det inte välter den över på rygg med öppen mun och hängande tunga och spelar död. Vänds den om välter den tillbaka. Ofta avger den också ett illaluktande sekret från analkörtlarna. Det hela är bluff.

H. nasicus hör till de bakretandade ormarna. Den har förstorade tänder längst bak i överkäken och ett svagt gift, som hjälper den att dämpa paddor och andra bytesdjur. Giftet är inte livsfarligt för människor, men ett bett där ormen håller fast och tuggar kan ge smärta och en tydlig svullnad. Bett är sällsynta; se avsnittet om beteende.

Vuxna hanar blir 35-60 cm långa, honor kan nå 90 cm. Ungarna är 14-18 cm långa vid kläckningen. I fångenskap har många färgvarianter och mönster avlats fram, men anvisningen här handlar om arten. Artnamnet *nasicus* kommer av latinets *nasus*, näsa, och syftar på den uppåtvända nosen.

Utbredning och livsmiljö

Heterodon nasicus lever i centrala Nordamerika, från de södra prärieprovinserna i Kanada (Alberta, Saskatchewan och Manitoba) genom Great Plains i USA. Den finns från Montana, North Dakota och South Dakota i norr till Texas i söder, och från Illinois, Iowa och västra Minnesota i öster till östra Wyoming, östra Colorado och New Mexico i väster. Formen *gloydi* från Texas och Oklahoma, som tidigare räknades som egen underart eller art, räknas i dag till *H. nasicus*.

I Mexiko lever en nära släkting, *Heterodon kennerlyi*, som tidigare räknades till arten. Uppgifter om förekomst i Arkansas är felaktiga.

> **Naturlig utbredning:** USA och Kanada.

LIVSMILJÖ

H. nasicus lever på prärieslätter, i kortgräsprärie, i torra, steniga områden, längs flodslätter och på sand- och lerjord. Den föredrar torr, sandig och lös jord, där den kan gräva efter föda och gömma sig. Den ses från omkring 90 till 2.400 m över havet.

Den är dagaktiv, använder övergivna gnagarhål och grästuvor som gömställen och fångar paddor, ödlor, gnagare, fågelägg, fågelungar och reptilägg. Ungarna äter framför allt ödlor, grodor och reptilägg. Klimatet är kontinentalt med varma somrar och kalla vintrar, och ormen ligger i dvala från omkring september till mars. Det södra utbredningsområdet har mildare vintrar, men djuren går i dvala även där.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Ett fullvuxet djur behöver ett terrarium på minst 90 × 45 × 40 cm (längd × bredd × höjd). Det är minimum för en vuxen hona; en vuxen hane kan klara sig med 75 × 35 × 35 cm, men större är bättre för båda, och golvyta är viktigare än höjd. Locket ska sluta tätt och kunna låsas, för ormen knuffar och gräver, och särskilt små ungar tar sig ut genom små springor. Använd aldrig tejp. Ungar hålls i ett litet terrarium eller en plastlåda på 30-40 cm tills de väger 15-20 g, och flyttas därefter upp. Ungar i för stora lådor slutar lättare äta.

Arten gräver och vill ha något att undersöka. Ge den ett djupt, löst bottensubstrat som den kan gräva ner sig helt i, ett eller två gömställen av tät, rundkantad form, en låg vattenskål och gärna kork, stenar och konstgjorda växter. Den föredrar en inredd halva med grävbar botten framför en naken uppställning med papper. Gömställen och krukor får inte ha öppningar eller hål som ormen kan fastna i. Levande växter grävs ofta upp, så använd dem med eftertanke.

Som botten fungerar grov asp, en blandning av kokosmull och grov sand eller ett bioaktivt substrat. Använd inte fin sand ensam, och undvik cederträ och tall. Ungar kan med fördel hållas på hushållspapper eller tidningspapper de första veckorna, så att de inte sväljer substrat.

TEMPERATUR

Håll en tydlig gradient. Den varma änden ska ha en solplats på 31-35 °C, mätt på ytan, medan lufttemperaturen i övrigt är 23-27 °C. På natten stängs värmen av, och temperaturen får gärna sjunka till rumstemperatur, men inte under 16 °C.

Använd en värmelampa ovanifrån över en platt, ljus sten, eller en värmematta under högst en tredjedel av golvet. Båda ska styras av en termostat. Mät yttemperaturen på solplatsen och lufttemperaturen i den kalla änden med digitala termometrar. Använd inte värmedynor från apoteket, som kan bli för varma, och inga värmestenar. En gradient hjälper ormen att smälta födan, och ungar har särskilt behov av den.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga omkring 30-60 %. Arten kommer från torra trakter och behöver ingen fuktig luft, men för torr luft och dammande botten ger smuts i näsan och ömsning som fastnar. Ge därför ett fuktigt gömställe, en låda fylld med lätt fuktig kokosmull, sphagnum eller sand som ormen kan krypa ner i, särskilt när den ska ömsa. Blir luften mycket torr kan botten i den kalla änden fuktas lätt.

Ställ en bred, låg skål med färskt vatten i den kalla änden. Höga skålar kan få ormen att undvika dem och torka ut. Byt vattnet minst en gång i veckan och genast om det är smutsigt. Ömsningen sker typiskt med 3-5 månaders mellanrum.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och har nytta av ett klart dagsljus. Ljuset kan vara tänt 12 timmar per dygn året runt eller följa årstiderna med 14-16 timmar på våren och sommaren och 8-10 timmar på hösten och vintern.

UVB är inte strikt nödvändigt, men rekommenderas. Arten hör till Ferguson-zon 2, och målet är ett UV-index på 2-3 på solplatsen. Ett T5 HO-rör på 5-6 % UVB, som täcker hälften till två tredjedelar av terrariets längd, ska sitta 25-35 cm över ormens rygg på solplatsen när det är monterat över nät, och 35-45 cm utan nät. Kontrollera gärna med en UV-mätare, och byt röret var 12:e månad. Det ska finnas skugga och gömställen i resten av terrariet, och på natten ska det vara mörkt.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

I naturen äter *H. nasicus* framför allt paddor och andra groddjur, men också ödlor, gnagare, reptilägg, fågelägg och ibland andra ormar. I fångenskap är huvudfodret frysta, upptinade möss. Bytet får inte vara tjockare än ormens tjockaste ställe, och två små bytesdjur är bättre än ett stort, för för stora måltider ger lätt uppkastning. Mata med pincett, eftersom ormen slår efter bytet från alla håll.

Ungar tar ofta en upptinad pinkie direkt. Vägrar en unge hjälper det att doppa musen i vatten, låta ormen dricka av den eller doftsätta den med lite tonfisk- eller laxvatten. Undvik paddor som doftmedel, eftersom de kan sprida parasiter. Möss är fet kost, så variera gärna med vaktelägg, bitar av hårdkokt hönsägg och grodlår. Första måltiden erbjuds omkring en vecka efter kläckningen.

Ungar och unga djur matas var 5.-7. dag med pinkies, senare fuzzy- och hoppermöss. Vuxna hanar klarar sig fint på en eller två små möss var 10.-14. dag, och honor matas var 10.-14. dag, bara oftare under förökningstiden och medan de bär på ägg. Arten blir lätt överviktig i fångenskap. Hantera inte ormen de första 1-2 dygnen efter en måltid. Ett allsidigt vitamin- och mineraltillskott kan pudras lätt på bytet under förökningstiden.

BETEENDE OCH HANTERING

Heterodon nasicus är lugn och lätt att hantera. Hoten är bluff, och ormen biter nästan aldrig i försvar. Låt den lugna ner sig efter ett utfall, och stör den inte medan den spelar död.

Bett sker nästan bara när ormen förväxlar en hand med mat, typiskt vid utfodring, eller när händerna luktar mus eller groddjur. Mata därför alltid med pincett, och tvätta händerna efter att ha rört vid foderdjur innan ormen hanteras. Ormen har förstorade tänder längst bak i överkäken och körtlar som avger ett svagt gift. Ett kort bett ger som regel bara små rivsår. Håller ormen fast och tuggar kommer mer gift i såret, och det kan ge smärta, en tydlig svullnad, blåmärken och blåsor, som kan ta veckor eller månader att försvinna. Påverkan på resten av kroppen är mycket sällsynt. Lossa ormen lugnt i stället för att slita av den; ett ryck kan skada käkarna och får den ofta att bita hårdare. Rengör såret med tvål och vatten, och sök läkare vid kraftig svullnad.

Håll djuren enskilt, utom under parning. Honor kan äta hanar, så parningen övervakas.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Honan är större och tyngre och har kortare svans än hanen. Ungar kan könsbestämmas genom sondering, som bara en erfaren skötare eller en veterinär bör utföra. Hanar kan vara könsmogna redan vid omkring 30 g och 33 cm. Honor blir könsmogna vid 37-38 cm från nos till kloak och föröker sig första gången under sitt tredje år. För avel bör en hona vara minst två år, helst tre, och väga 150-200 g.

PARNING

En svalare period utlöser parningsbeteendet. Ungar under ett år ska inte ha vintervila. Mata inte på omkring tre veckor medan värmen fortfarande är på, så att tarmen är tom. Stäng därefter av värmen i ungefär en vecka vid rumstemperatur, och håll därefter 5-15 °C i mörker i omkring två månader för honor och en månad för hanar; upp till tre månader är också i sin ordning. Ormen får inte torka ut: ge tillgång till vatten, och håll substratet lätt fuktigt. Väg djuret varje eller varannan vecka, och avbryt vilan om det tappar mer än 10 % av vikten.

Ta ut djuren, håll dem vid rumstemperatur i några dagar, och börja långsamt med uppvärmning. Mata en till två gånger, och starta parningen omkring två veckor efter dvalan. Hanen ska inte ha mat i magen vid parningen, eftersom han lätt kräks. Sätt in hanen hos honan. En mottaglig hona viftar med svansen, och hanen följer efter henne. Parningen varar typiskt 1-6 timmar. Håll utkik den första timmen, eftersom honan kan äta hanen, och se till att hon är välfödd.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Äggen läggs omkring en månad efter ägglossningen. Honan ömsar 7-11 dagar före äggläggningen och lägger i fångenskap typiskt 4-23 ägg, enstaka upp till omkring 30. Vilda honor är mindre och lägger 2-16 ägg, i genomsnitt 8. I naturen förökar sig honorna inte nödvändigtvis varje år, medan honor i fångenskap kan lägga två kullar under ett år.

Ställ en äggläggningslåda med fuktig jord, kokosmull eller sphagnum, till exempel en plastlåda med ett hål i locket, så snart honan är tydligt tjock baktill. Mata henne var 4.-6. dag medan hon bär på ägg och efter äggläggningen, så att hon kan bygga upp krafterna.

INKUBATION

Flytta äggen försiktigt till en låda med fuktig kokosmull och lite sand, med två små lufthål. Äggen får ligga delvis nedgrävda. Ruva vid 26-28 °C. Äggen kläcks efter 51-64 dagar, och ungarna skär sig ut.

Ägg som blir möglade eller faller ihop är som regel obefruktade. Ta bort dem först när de tydligt är döda.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är 14-18 cm och 4-7 g vid kläckningen och ömsar under de första dagarna. Håll varje unge enskilt i en liten låda med hushållspapper, ett gömställe, en låg vattenskål och en varm ände. Erbjud den första måltiden efter ca en vecka.

Ge upptinade pinkies med pincett var 5.-7. dag. Vägrar en unge, försök att doppa musen i vatten eller doftsätta den med lite tonfisk- eller laxvatten. När ungarna väger 15-20 g kan de flyttas till ett större terrarium. Honorna växer snabbt, och för snabb tillväxt ger stora, feta djur, så mata dem inte för ofta.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är härdig, men flera problem återkommer:

- Torr nos med damm och smuts i näsan och runt munnen. Det beror på torr, dammande botten eller för låg luftfuktighet. Ge ett fuktigt gömställe, byt till en mindre dammande botten och spraya lätt.
- Ömsning som fastnar när det är för torrt. Ge ett fuktigt gömställe.
- Spolmask och andra inälvsmaskar: blodig avföring, växlande aptit. Låt undersöka ett avföringsprov hos veterinären.
- Bakteriella infektioner från smutsigt vatten, damm och dålig luftcirkulation: slöhet, viktnedgång, utebliven tillväxt och aptit. De är svåra att diagnostisera, så kontakta en veterinär tidigt.
- Kvalster. Använd inte medel med permetrin. Kiselgur i och runt uppställningen och grundlig rengöring är ett säkrare val; tala med en veterinär om behandlingen.
- Övervikt av för frekvent utfodring, särskilt hos honor.
- Fastklämning i gömställen eller krukor med smala öppningar.

Sök en veterinär med erfarenhet av reptiler om ormen tappar i vikt, inte vill äta på flera veckor, har öppen mun eller förändrad avföring.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.

Hela guiden med karta och uppdateringar: herpy.org/sv/ormar/heterodon-nasicus